

Френсіс
Скотт Фіцджеральд

Остання
красуня Півдня

Харків
«ФОЛІО»
2025

ОСТАННЯ КРАСУНЯ ПІВДНЯ

Після Атланти, що так зачарувала нас аристократичним, хоча й дещо напускним шармом Півдня, Тарлтон не справив особливого враження. Тут було спекотніше, ніж в інших містах, які ми відвідали раніше, — дюжина новобранців зомліла вже в перший день під сонячним промінням Джорджії; й, коли під гарячим сонцем бачиш стадо корів, що чвалають центральними вуличками під крики темношкірих погоничів, усі ніби впадають у сонливість — хочеться порухати рукою чи ногою, аби усвідомити, що ще живий.

Тож я залишився в таборі, дозволивши лейтенанту Уоррену захопити мене розповідями про місцевих дівчат. Було це п'ятнадцять років тому, і я вже багато чого не пам'ятаю, крім того, що дні летіли один за одним і були цікавішими, ніж тепер; серце моє було спустошеним, бо та, образ якої бентежив душу протягом трьох років, — вийшла заміж. Я бачив уривки статей і фотографії в газеті. То було «романтичне весілля під час війни» — помпезне, але сумне. Я виразно побачив похмуре небесне сяйво, під яким відбувалася шлюбна церемонія, і як юного сноба мене охопила більше заздрість, ніж співчуття.

І ось настав день, коли я поїхав у Тарлтон підстригтися й випадково натрапив на давнього товариша — Білла Ноулза, з яким ми свого часу навчалися в Гарварді. Спочатку він служив у підрозділі Національної гвардії, що стояв у цьому таборі до нас, проте згодом перевівся в авіацію й залишився там.

— Радий нашій зустрічі, Енді, — сказав він із серйозністю, що йому не личила. — Поділюся з тобою всім, допоки не поїхав у Техас. Розумієш, у цьому місті є тільки три дівчини...

Я зацікавився; вбачалася мені якась містика в цьому.

— А ось і одна з них.

Ми стояли навпроти аптеки, тож він завів мене всередину й познайомив із леді, яка мені відразу не сподобалася.

— Інших двоє — це Ейлі Келхон і Селлі Керол Хеппер.

За тим, як він вимовив її ім'я, я здогадався, що він захоплений Ейлі Келхон. Він переймався тим, що вона робитиме, коли він поїде з міста, й домагався, щоб її дні були одноманітними й нудними.

Уже тепер, не вагаючись, можу зізнатися, що доволі сороміцький образ Ейлі Келхон — ох, яке ніжне ім'я! — тоді ввірвався у мої думки. У двадцять три неможливо не думати про заборонений плід, що належить іншому, хоч, якби Білл попросив мене, я б із чистою совістю, без жодних сумнівів, присягнувся б, що піклуватимуся про неї, як про сестру. Та він цього не зробив, тільки до останку нарікав, що йому доводиться їхати. Через три дні він зателефонував і повідомив, що наступного ранку їде з міста, тож хотів би мене запросити до неї сьогодні на вечерю.

Ми зустрілися біля готелю й, насолоджуючись квітковими ароматами спекотного вечора, пройшлися до середмістя. Чотири білих колони маєтку Келхонів височіли перед вулицею, виноград так густо нависав, звивався й чіплявся лозами за них, що веранда позаду здавалася темною печерою. Коли ми підійшли ближче, дівчина в білій сукні вибігла з будинку, вигукнувши:

— Ой, вибачте, я спізнилася! — і, подивившись на нас, додала: — Чомусь я була певна, що ви десять хвилин як прийшли...

Вона замовкла, коли почула, як скригнув стілець, й інший чоловік, авіатор із табору Гарі-Лі, вийшов із п'ятми веранди.

— Ох, Кенбі! — привіталася вона. — Як поживаєте?

Він і Білл Ноулз, ворогуючі суперники, завмерли в очікуванні, в повітрі запанувала напруга.

— Кенбі, любий, я б хотіла дещо сказати вам по секрету, — сказала дівчина після секундного збентеження. — Вибачте нам, Білле.

Вони відійшли вбік. Незабаром надзвичайно невдоволений Кенбі суворо промовив:

— Тоді — в четвер, але вже певно.

Ледь нам кивнувши, він пішов вниз доріжкою, а його шпори, якими він підстрожував свій аероплан, мерехтіли у світлі ламп.

— Заходьте. Я ще не знаю, як вас звати...

І тут я зрозумів: переді мною — уособлення всього Півдня у всій своїй невинності. Я б упізнав Ейлі Келхон навіть тоді, коли б не чув Рута Дрейпера, коли б не читав книжку «Марс Чан». Її розум був таким витонченим, що вона вдало приховувала його під ніжною, чутливою добродушністю, з якою вела бесіду, а незмінна холодність — як наслідок безкінечної боротьби зі спекою. Навколо неї струменіло сяйво благого сімейства, що походило від героїчної епохи Півдня, навіюючи спогади про відданих батьків, братів, шанувальників. В її голосі можна було почути то сухі нотки суворих капітанів-янки, що віддавали накази рабам, то змішані з ніжними переливами, що впліталися у якусь ще досі незнану чарівність цієї ночі.

Я ледь бачив її в напівтемряві, та, коли підвівся, щоб піти, — не варто було засиджуватися — вона стояла в оранжевому світлі, яке лилося у відкриті двері. Невисока на зріст і білява; на її обличчі було забагато рум'яна, що підкреслювала бліда пудра на носі, проте крізь цю маску вона сяjala, наче зірка.

— Коли поїде Білл, я ночами сидітиму тут — така самотня... Може, якось візьмете мене на танці до замиського клубу? — таке жалюгідне пророцтво розвеселило Білла.

— Зачекайте хвильку, — промурмотіла Ейлі. — Всі ваші значки перекрутилися.

Підправляючи їх, вона ховала в погляді дещо більше, ніж зацікавлення. Ці очі щось шукали, ніби запитували: «А, може, це ти?» І, як лейтенант Кенбі, я, придушуючи в собі бажання зостатися, зробив крок у ніч, яка раптово стала нудною й нецікавою. Вони залишилися наодинці.

Минуло два тижні, і я сидів із нею на тій самій веранді, та радше вона майже була в моїх обіймах, не торкаючись мене, — як у неї це виходило, не тямлю. Я безуспішно намагався її поцілувати, і ці спроби тривали майже годину. Ми жартували про те, що я недостатньо щирий. За моєю теорією, якщо вона дозволить мені її поцілувати, то я закохаюся. Вона сперечалася, наголошуючи на тому, що я не щирий.

Скориставшись спокійною хвилиною на цьому полі дво-
бою, вона розповіла мені про свого брата, який помер, навча-
ючись на останньому курсі Єльського університету. Вона по-
казала його портрет — привабливе, чесне обличчя з локоном,
який так любив вимальовувати Леєндекер¹, — і сказала, що
коли зустрінє чоловіка, який справді буде схожий на її брата,
то вийде за нього заміж. Цей сімейний ідеалізм уже остаточно
позбавив мене мужності, й навіть моя зухвала самовпевне-
ність не змогла конкурувати з мертвим.

Усі вечори минали подібно до цього, й, по їхньому завер-
шенні я повертався в табір, пересичений запахами магнолій
і туманним розчаруванням. Я так і не поцілував її. Суботніми
вечорами в замиському клубі ми відвідували водевілі й танці,
мало коли вона насолоджувалася товариством тільки одно-
го чоловіка; ми виїжджали на пікніки й галасливі «кавунні»
вечірки, й вона ніколи не замислювалася, що те почуття, яке
мене охопило, варто називати коханням. Тепер я розумію, що
це не було тягарем, проте вона була мудрою дев'ятнадцяти-
річною дівчиною й, мабуть, відчувала нашу емоційну несуміс-
ність. Тож замість цього я став її другом.

Ми розмовляли про Білла Ноулза. Про Білла вона замис-
лювалася як про майбутнього чоловіка, бо — хоч вона й не
зізналася б у цьому — зима, проведена в Нью-Йорку, як і бал
у Єлі, повернули її думки на Північ. Вона сказала, що й не
думає про шлюб із південцем. Поступово я зрозумів, що вона
свідомо хотіла відрізнятись та й відрізнялася від інших дівчат,
котрі співали пісень темношкірих і грали в азартні ігри в за-
миському барі. Так ось чому Білл, я й інші шаленіли від неї.
Ми пізнали її справжню.

У червні й липні, коли плітки про битви й жахіття за моря-
ми ледь сягали наших вух, не викликаючи особливих емоцій,
на замиському танцювальному майданчику погляд Ейлі блукав
серед високих юних офіцерів, наче шукаючись щось. Вона об-
рала кількох, щоразу керуючись своєю безпомилковою про-
никливістю — якщо не брати до уваги випадок із лейтенантом
Кенбі, якого зневажала, проте призначала йому побачення, бо

¹ Джозеф Крістіан Леєндекер (1874–1951) — видатний художник
США, що кілька десятиліть створював титульну сторінку часопису The
Saturday Evening Post.

ж «він такий щирий» — і протягом усього літа ми поперемінно проводили вечори з нею.

І от якось вона відмовилася від усіх побачень — Білл Ноулз отримав відпустку й повертався до неї. Про подію ми говорили тоном наукової об'єктивності: чи зробить вона вибір? Лейтенант Кенбі, навпаки, зовсім не був безпристрасним і всім надокучав. Він попередив, що коли вона вийде заміж за Ноулза, він підніме аероплан на двадцятикілометрову висоту, вимкне мотор й розіб'ється. Він налякав її — тож я мусив віддати йому своє останнє побачення з Ейлі перед приїздом Білла.

Суботнього вечора вона та Білл Ноулз з'явилися разом у заміському клубі. Вони були красивою парою, тож я ще більше відчував заздрість і сум. Коли вони вийшли танцювати, оркестр заграє «Коли ти підеш» — щемливо, зривисто, і я досі чую, як кожен такт вимірює безцінні хвилини того часу. Я зрозумів, що закохався в Тарлтон, і тривожно озирався, сподіваючись, що раптом із цієї теплої, співучої темряви, що одну за одною виштовхувала пари танцюристів в органідї й кольору оливок драпі, я побачу чиєсь миле обличчя.

Коли я танцював з Ейлі, вона раптом запропонувала вийти на вулицю, до авто. Вона прагнула знати, чому чоловіки її сьогодні не запрошують на танець. Невже вони думають, що вона заміжня?

— А ти збираєшся?

— Я не знаю, Енді. Іноді, коли він ставиться до мене, як до святині, — це мене лякає. — Голос її був хрипким і дещо віддаленим. — Та потім... — вона засміялася. Її тіло, таке мініатюрне й ніжне, повернулося до мого обличчя, і там я міг би врешті її поцілувати, якби не Білл Ноулз, від якого нас відділяло майже три метри. Наші губи ледь торкнулися, ніби пізнаючи один одного; та потім офіцер авіації вийшов на веранду біля нас, ззирнувся в темряву й заляк, вагаючись.

— Ейлі.

— Так.

— Ти знаєш, що трапилося сьогодні після обіду?

— Що? — вона виструнчилась, у голосі забриніла напруга.

— Хорас Кенбі розбився. Помер одразу ж.

Вона повільно встала й вийшла з машини.

— Маєш на увазі, що його вбили? — запитала вона.

— Та вони ще не знають, що сталося. Його мотор...

— Ох... — Її хриплий шепіт вирвався крізь долоні, якими вона раптово закрила лице. Ми безпорадно дивилися на неї, а вона, схиливши голову на автомобіль, придушувала в собі безслізне ридання. Через хвилину я пішов за Біллом — він стояв біля стіни й настирливо намагався відшукати її — і сказав, що вона хоче додому.

Я сів на сходинку біля клубу. Мені не подобався Кенбі, проте його жаклива, безпричинна смерть для мене була реальнішою, ніж смерті тисячі невідомих у Франції. Через кілька хвилин Ейлі та Білл вийшли на вулицю. Ейлі все ще схлипувала, та, побачивши мене, заспокоїлась і підбігла до мене.

— Енді, — заговорила вона швидким, низьким голосом, — сподіваюся, що ти нікому не розповіси про нашу вчорашню розмову. Маю на увазі про те, що він сказав.

— Звісно, ні.

Вона довго дивилася на мене, намагаючись пересвідчитися в моїй обіцянці. Зрештою, повірила. Відтак зітхнула так тихо, що я ледь розчув. Її брови піднялися в удаваному відчаї.

— Енді!

Я ніяково втупився в землю, зрозумівши, що вона хоче сказати про її несвідомий згубний вплив, під який потрапляють чоловіки.

— На добраніч, Енді, — крикнув Білл, коли вони сідали в таксі.

— Добраніч, — сказав я, і ледь не додав уголос: «Дурню».

II

Мені, звісно, довелося би прийти до одного з тих моральних рішень, котрі обирають герої книг, і вдатися до презирства. Та, навпаки, я не сумніваюся, що вона б і далі легко керувала мною.

Через кілька днів вона, вправно скориставшись нагодою, жалісливо промовила:

— Знаю, ти вважаєш, що з мого боку думати про себе в такі дні — жакливо, але це такий жакливий збіг подій.

У двадцять три роки я був упевнений у тому, що деякі люди завдяки своїй силі та привабливості рухають світом, а інші —

грають за їхніми правилами, скривджені нікчемністю своєї долі. Я сподівався, що належу до перших. А про Ейлі я й не сумнівався.

Мені довелося переосмислити деякі зі своїх суджень про неї. Розмовляючи з однією дівчиною про поцілунки, — в ті роки люди все ще більше говорили про поцілунки, ніж цілувалися — я згадав, що Ейлі поцілувала двох чи трьох чоловіків, і то тільки тоді, коли їй здавалося, що вона закохана в них. Я був збентежений від того, що дівчина відреагувала на це невпинним сміхом.

— Так це ж правда, — запевняв її я, раптом усвідомивши, що вона має рацію. — Вона сама мені про це казала.

— Ейлі Келхон! Ох, святі небеса! Торік, весною, хтось із технічного коледжу влаштував вечірку в себе...

Був вересень. Тепер нас могли відряджати за кордон у будь-який момент. Почалися серйозні тренування для підвищення нашої бойової готовності — остання група офіцерів прибула з четвертого тренувального табору, який відрізнявся від перших трьох тим, що там перебували тільки офіцери, навіть з окремих підрозділів спеціального призначення. Вони мали якісь дивні імена — без голосних, за винятком кількох молодих чоловіків із Національної Гвардії, і я ніяк не міг зрозуміти: чи ті чоловіки насправді вийшли з підпілля. До нашої роти приєднався лейтенант Ерл Шоен із Нью Бедфорда, штату Массачусетс — взірць найміцнішої фізичної статури, яку я будь-коли бачив. Ріст — під два метри, чорнявий, мав рум'янець і живі темно-карі очі. Він не був достатньо розумним й, безумовно, неосвічений, і все-таки був хорошим офіцером, темпераментним командиром із тією долею зарозумілості, що так добре личила військовослужбовцям. У мене склалося враження, що Нью Бедфорд — невелике провінційне містечко, й цю зарозумілість Шоена приписував йому.

Місце у казармах бракувало, тож його підселили в мій офіцерський будиночок. Посеред тижня на стіні опинилася міцно прищавлена салонна фотографія однієї дівчини з Тарлтона.

— Вона не якась там простачка, чи щось таке. Вона — дівчина з привілейованих кіл і знається тут серед поважних відомих людей.

Наступної неділі, після обіду, я зустрів цю леді в приватному басейні за містом. Коли прибули ми з Ейлі, то побачили Шоуна,

що плескався в іншому кінці басейну; його купальний костюм намагався зісковзнути із його міцного мускулистого тіла.

— Вітаю, лейтенанте!

Коли я махнув йому, він самовдоволено всміхнувся й підморгнув, кивком голови вказавши на дівчину поруч нього. Потім тикнув її в ребро й кивнув головою у мій бік. Так він нас познайомив.

— Хто це з Кітті Престон? — поцікавилася Ейлі, й, коли я розповів їй про нього, сказала, що він схожий на кондуктора у трамваї й вдала, ніби шукає свій квиток.

Через мить він сильно й красиво поплив кролем через весь басейн і вибрався на бортик з нашого боку. Я познайомив його з Ейлі.

— Як вам моя дівчина, лейтенанте? — командним тоном запитав він. — Я казав вам, що вона нічогенька, еге ж? Він кивнув головою до Ейлі, аби вже цього разу наголосити, що його пасія та Ейлі належать до одного кола. — Як щодо того, аби нам всім зібратися та повечеряти в готелі?

Через деякий час я залишив їх, здивований, що в Ейлі склалося якесь непевне враження про лейтенанта й вона зовсім не вважала його привабливим. Та Ерл Шоун був не з тих, хто так легко здається. Він весело і зовсім необразливо роздивлявся її ніжне, тендітне тіло й навіть вирішив, що йому з нею краще, ніж з тою, іншою. Хвилиною пізніше я побачив їх разом у воді: Ейлі не зрозуміло чого енергійно відпливала від нього, а Шоун весело борсався навколо неї та перед нею так, що бризки розліталися на всі боки; деколи він зупинявся й так зачаровано задивлявся на неї, нібито перед ним вигулькнувала русалка.

Час летів, а він все кружляв біля неї. Нарешті, Ейлі підійшла до мене й, глузуючи, прошепотіла:

— Він мене переслідує. Мабуть, думає, що я не сплатила за проїзд.

Вона жваво обернулася. Міс Кітті Престон дивилася на нас, і по її обличчю було видно, що це їй дуже не подобається.

— Ейлі Келхон, мені ніколи б і на гадку не спало, що ви намагатиметеся переманювати чоловіка від іншої дівчини, — в передчутті неминучої сцени Ейлі стояла зі скорботним виглядом. — Я була певна, що ви вищі за це.

ЗМІСТ

Остання красуня Півдня.....	3
Популярна дівчина	21
Повернення у Вавилон.....	70
Дві провини	92
На свій розсуд.....	114
Кришталева чаша.....	134
Буремний рейс	157
Навіжена неділя	178
Плавці.....	197